

Mervärden inom svensk fårproduktion

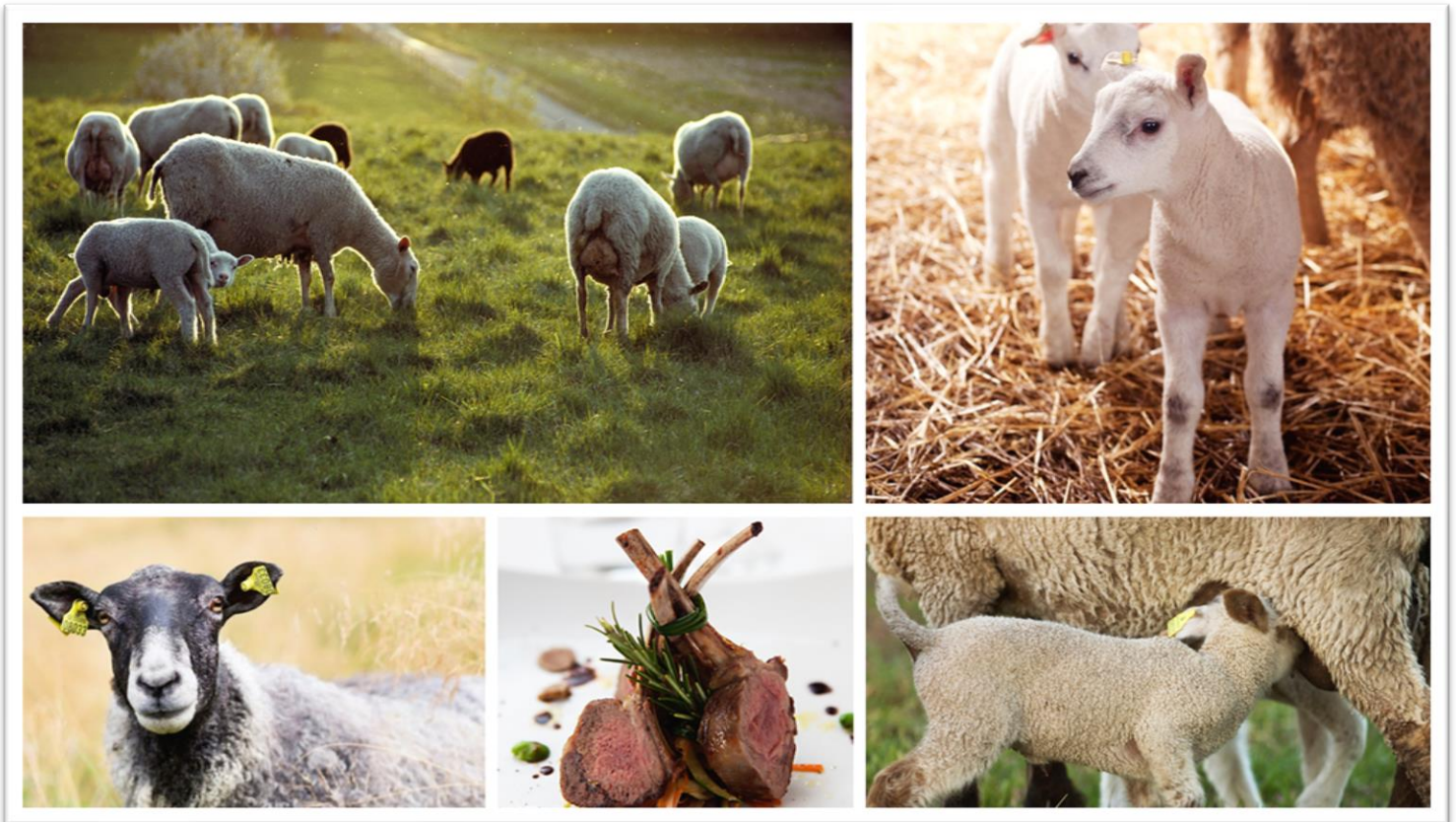

Foto: Scandinav, Mostphotos

- Mervärden inom svensk fårproduktion har koppling till miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet.
- Låg användning av antibiotika, god djurvälstånd, foderproduktion med höga miljökrav, främjande av biologisk mångfald, livsmedelsförsörjning och generering av jobb är exempel på starka mervärden.
- Gräsmarker är en viktig naturtyp i Sverige som är beroende av att det finns betande djur, bland annat får.

Innehåll

1 Inledning.....	3
2 Ekonomi och livsmedelsförsörjning.....	4
2.1 Fårproduktionen har betydelse för landsbygden och skapar arbetstillfällen ...	4
2.2 Svensk försörjningsförmåga.....	6
3 Djurhållning och djurhälsa.....	8
3.1 God djurhälsa i svensk fårproduktion.....	8
3.2 Låg användning av antibiotika till svenska får.....	8
3.3 Svenska får ges goda möjligheter till naturligt beteende	10
3.4 Svenska får bedövas vid slakt, kastrering och avhorning	11
3.5 Samverkan mellan djurägare, branschorganisationer och staten.....	11
4 Miljö och klimat.....	12
4.1 Klimatpåverkan från svensk fårproduktion	12
4.2 Ansvarsfull användning av växtnärings- och växtskyddsmedel	13
4.1 Jordbruket använder bara en liten del av Sveriges vattenresurser	14
5 Ett rikt odlingslandskap och andra miljömål.....	15
5.1 Fårproduktionen har betydelse för biologisk mångfald	15

1 Inledning

En del av Jordbruksverkets arbete med den svenska livsmedelsstrategin¹ handlar om att kommunicera de styrkor och mervärden som finns hos svenska livsmedel. Den här rapporten är ett av flera underlag där vi beskriver dessa. Vi utgår främst från lagstiftning och fokusområden som Jordbruksverket ansvarar för och redogör för hur svensk fårproduktion utmärker sig jämfört med hur den bedrivs i många andra länder. Det inkluderar även betydelsen för livsmedelsförsörjning, sysselsättning och det svenska landskapet. Vi berör inte svagheter eller utmaningar i någon större utsträckning.

Mervärdena baseras på att svensk lagstiftning, frivilliga branschpolicys och andra bestämmelser ofta är mer omfattande än i många andra länder och att det har positiv påverkan på matens egenskaper ur ett hållbarhetsperspektiv. Producenter i andra länder kan emellertid också bedriva sin produktion på ett liknande sätt som i Sverige trots att det inte är reglerat. De svenska miljömålen styr genom målsättningar som inkluderar jordbruket².

Kunskap om mervärden hos svenska livsmedel ger konsumenter ökade möjligheter att göra medvetna val, som också ger en ökad efterfrågan på svenska produkter. Om konsumenter i växande utsträckning väljer att köpa svensk mat stärker det jordbrukets konkurrenskraft och den svenska försörjningsförmågan.

Mervärden i svensk fårproduktion finns inom många områden och ett sätt att gruppera dem är:

- Ekonomi och livsmedelsförsörjning
- Djurhållning och djurhälsa
- Miljö och klimat
- Ett rikt odlingslandskap och andra miljömål

---

¹ [Prop. 2016/17:104. En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet.](#)

² [Jordbruksverket. 2022. Hållbarhet i Jordbruksverkets arbete - De nationella miljömålen](#)

2 Ekonomi och livsmedelsförsörjning

I Sverige finns drygt 58 000 jordbruksföretag som i genomsnitt brukar 44 hektar per företag. Av dessa har drygt 16 000 företag växtodling som driftsinriktning, medan drygt 15 500 företag i huvudsak sysslar med animalieproduktion. Övriga företag fördelas på cirka 3 700 blandade jordbruk och knappt 23 000 småbruk. Omkring 166 000 personer är sysselsatta med jordbruket i Sverige och trenden är minskande samtidigt som företagen i genomsnitt blir större³.

2.1 Fårproduktionen har betydelse för landsbygden och skapar arbetstillfällen

Det finns lamm i 252 och baggar och tackor i 260 av landets 290 kommuner⁴. Fårproducenterna är med andra ord väl utspridda över landet. Eftersom vall kan odlas och betesmark finns i nästan hela Sverige är fårproduktionen utbredd även norröver. Sammantaget finns det knappt 8 300 företag med får i Sverige och många av dessa är småskaliga. Fårsektorn utgör 1 procent av animalieproduktionens totala värde och knappt 0,5 procent av det samlade värdet av animalie- och vegetabilieproduktionen⁵.

Foto: Mostphotos

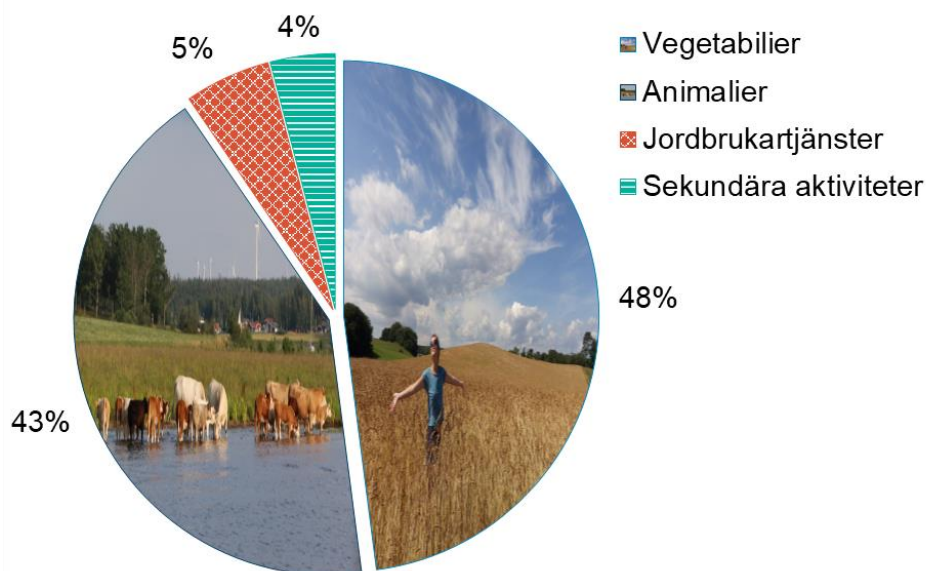
---

³ [Jordbruksverkets statistikrapporter.](#)

⁴ [Jordbruksverkets statistikdatabas.](#)

⁵ [Jordbruksverket. 2022. EAA-Ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn 2021.](#)

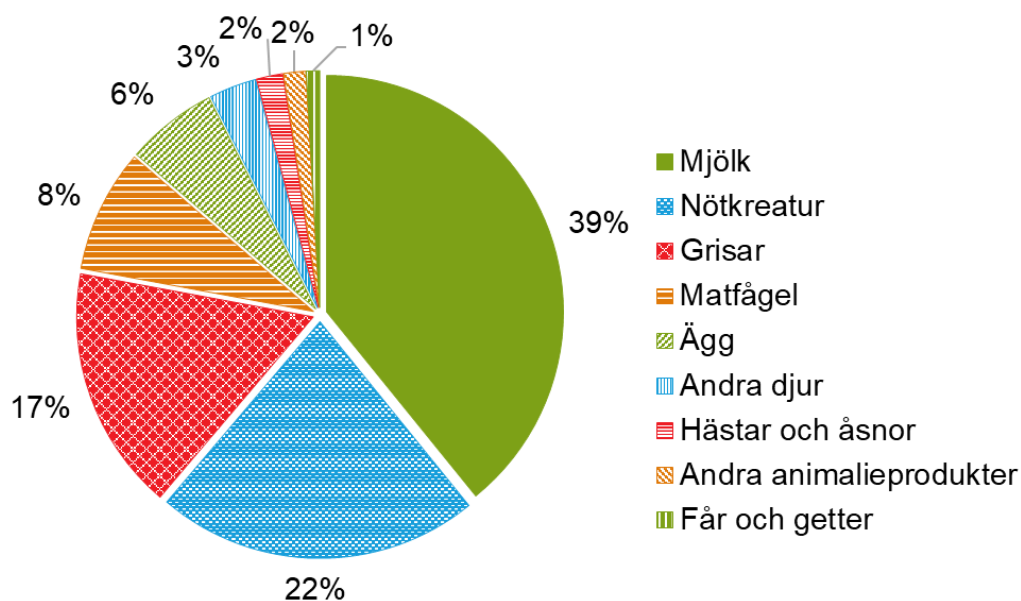
Jordbrukets produktionsvärde till baspris 2021, löpande priser inkl. direktersättningar (71,63 mdr SEK)

Fördelning av lantbrukets produktionsvärde 2021

Källa: Jordbruksverket

Andel av totalt basvärde i animalieproduktionen 2021, inkl. direktersättningar (30,44 mdr SEK)

Fördelning av animalieproduktionens värde 2021

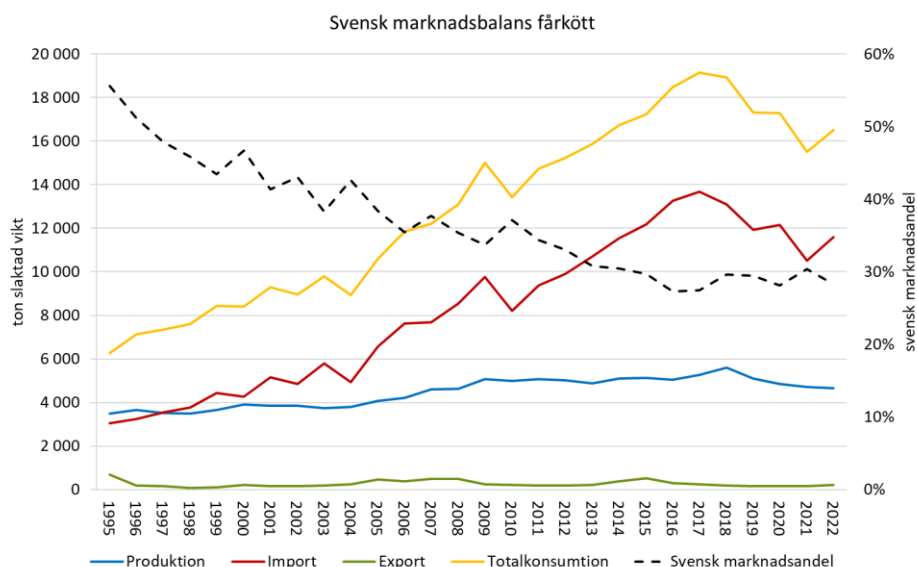
Källa: Jordbruksverket

Ungefär 70 procent av de råvaror som produceras i svenskt jordbruk vidareförädlas av svenska livsmedelsföretag. Dessa utgör tillsammans den tredje största industrigrenen i Sverige och företagen är väl spridda geografiskt över landet⁶. Fårproduktionen skapar jobb i många andra delar av samhället, exempelvis inom slakteri, styckning, chark och annan livsmedelsförädling, foderproduktion, avel, rådgivning, veterinär verksamhet, service, transport, växtodling, innovation och teknologi. Svenska får hålls främst för att producera kött, men det finns också en marknad för att förädla mjölken och en del företag säljer både ull och skinn som i sin tur innebär arbetstillfällen.

2.2 Svensk försörjningsförmåga

Att vi har en inhemsk produktion av mat är ett betydande mervärde som inte begränsas till fårproduktionen. En konkurrenskraftig livsmedelproduktionen är viktig för att vi ska kunna leverera mat till befolkningen och upprätthålla företagets kompetens att anpassa sig och vara innovativa, inte minst vid klimatförändringar och olika typer av politiska eller ekonomiska kriser. Sverige tillhör den grupp länder som sannolikt kommer att drabbas mindre av klimatförändringarnas negativa effekter på jordbruket. Om utmaningar med bland annat ett förändrat behov av växtskydd kan mötas i Sverige, så kan vi bidra bättre till livsmedelsförsörjningen i framtiden både inom och utanför landet.

Svensk marknadsbalans fårkött 1995 - 2022

Källa: Jordbruksverket och SCB

Den svenska marknadsbalansen för fårkött visar hur parametrarna produktion, totalkonsumtion, export, import och marknadsandel utvecklats över tid. Svensk marknadsandel visar vår försörjningsförmåga, alltså hur stor andel av vår efterfrågan som kan täckas av svensk produktion av fårkött. Idag har svensk

⁶ fransverige.se.

fårproduktion möjlighet att täcka ungefär 30 procent av vår totala konsumtion av fårkött⁷. Vår konsumtion av fårkött täcks alltså mest av import, främst från Nya Zeeland och Irland. Det bör poängteras att oavsett hur hög den svenska marknadsandelen är, finns ofta ett betydande behov att importera insatsvaror för att producera livsmedlet. Det handlar inte minst om drivmedel och mineralgödsel.

Vi har en förhållandevis blygsam konsumtion av fårkött i Sverige och totalt äter medelsvensken omkring 1,5 kg fårkött per år i slaktad vikt. Sedan 2017 har både totalkonsumtionen och importen av fårkött sjunkit samtidigt som den svenska marknadsandelen varit relativt stabil. Även om många konsumenter idag uppger att det är viktigt att välja svenskt kött⁸ återspeglas inte det i utvecklingen av den svenska marknadsandelen för fårkött.

En ökad efterfrågan på svenskt fårkött skulle bidra till stärkt konkurrenskraft för den svenska fårproduktionen, liksom till en högre svensk marknadsandel. Kopplat till våra svenska mervärden skulle en högre andel svenskt fårkött också ge en mer hållbar konsumtion. En hög svensk marknadsandel är positivt för vår förmåga att försörja befolkningen med mat i såväl stabila tider som i kris. Den globala pandemin, sommartorka, utbrott av smittsamma djursjukdomar och kriget i Ukraina har visat att yttre faktorer snabbt kan påverka kostnader i produktionen samt priser och tillgång på livsmedel.

---

⁷ [Fårkött - marknadsbalans.](#)

⁸ <https://fransverige.se/aktuellt/svenskt-ursprung-och-pris-ar-viktigast-nar-vi-handlar/>

3 Djurhållning och djurhälsa

Djurhälsan är god i Sverige och svenska lantbruksdjur får minst antibiotika jämfört med andra EU-länder. Vi har också nationella regler för att säkra hög djurvälstånd och gott smittskydd, som på flera områden sträcker sig längre än EU:s grundläggande krav.

3.1 God djurhälsa i svensk fårproduktion

Svenska fårproducenter har länge arbetat för att förebygga sjukdomar och djurhälsovården håller världsklass. Förutom att vår låga användning av antibiotika hänger samman med principer om att bara sjuka djur ska behandlas, är den ett tecken på att djuren också är friskare. Svenska får är fria från många sjukdomar som förekommer i andra länder, som till exempel brucellos, tuberkulos, paratuberkulos och Bovine virus diarrhea, BVD⁹. Överlevnaden hos svenska lamm är bland den högsta i världen och trenden är fortsatt ökande, vilket bland annat beror på effektiv rådgivning, vaccinering, minskat smittryck och goda lammingsrutiner^{10, 11}.

Foto: Scandinav

3.2 Låg användning av antibiotika till svenska får

Antibiotika är viktig för att behandla sjukdomar hos såväl människor som djur. Felaktig och hög användning av antibiotika runtom i världen leder till att bakterier utvecklar resistens mot antibiotikan, vilket bland annat får allvarliga konsekvenser för sjukvården då vi riskerar att stå utan botemedel mot vanliga infektioner i

⁹ [SVA. 2021. Surveillance of infectious diseases in animals and humans in Sweden 2021.](#)

¹⁰ [Torsein, M., Lindberg, A., Sandgren, C. H., Waller, K. P., Törnquist, M., & Svensson, C. 2011. Risk factors for calf mortality in large Swedish dairy herds. Preventive Veterinary Medicine, 99\(2-4\), 136 - 147.](#)

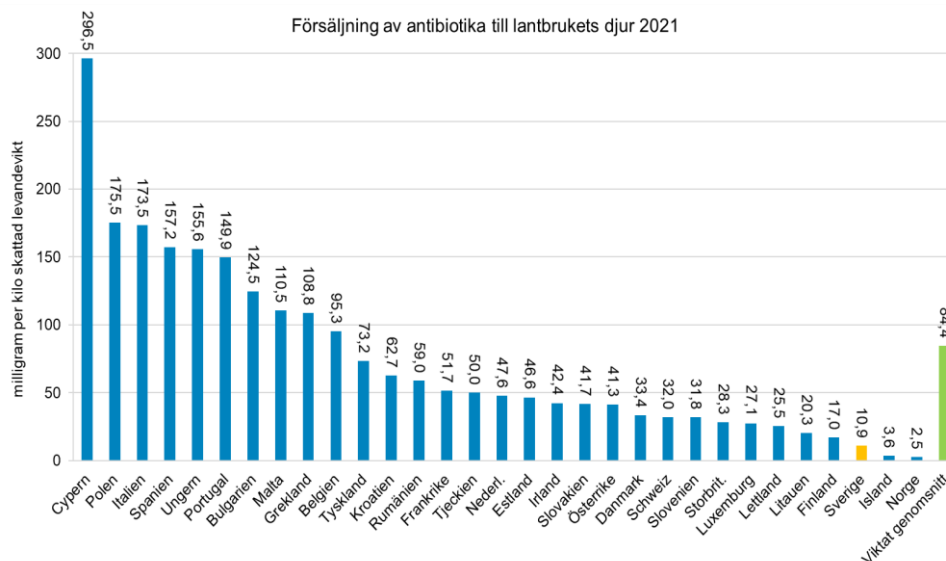
¹¹ [Växa. 2021. Djurhälsostatistik 2020–2021.](#)

framtiden. I Sverige är förekomsten av resistenta bakterier låg jämfört med i andra länder¹².

Sverige var det första landet i världen som redan på 1980-talet förbjöd användning av antibiotika för att främja tillväxten hos djur. Svenska lantbruksdjur får sedan dess bara antibiotika när det verkligen behövs. Ett liknande förbud infördes inom EU 2006¹³, medan djur i många länder utanför EU fortfarande får antibiotika för att främja tillväxten.

Den svenska modellen för djurhälsa och antibiotika grundar sig på förebyggande arbete för att undvika att djuren blir sjuka – friska djur behöver inte antibiotika. Tack vare detta arbete är Sverige det land i EU som använder minst antibiotika till livsmedelsproducerande djur, uttryckt som mängd aktiv substans per kilo levande vikt¹⁴. En framgångsfaktor med den svenska modellen är samverkan mellan djurägare, forskare, rådgivare, myndigheter och veterinärer. Behandlingar med antibiotika till svenska lantbruksdjur påbörjas alltid av veterinär eller utifrån instruktioner från veterinär. Antibiotikan som används i Sverige är främst penicillin. Den klassas som smalspektrumantibiotika, vilket betyder att den påverkar ett smalt urval av bakterier och därför innebär mindre risk för resistens. Smalspektrumantibiotika påverkar inte heller nyttiga bakterier lika mycket som bredspektrumantibiotika.

Försäljning av antibiotika till lantbrukets djur 2021

Källa: Europeiska Läkemedelsmyndigheten

¹² [Folkhälsomyndigheten, SVA. 2021. Swedres-Svarm 2021. Sales of antibiotics and occurrence of resistance in Sweden.](#)

¹³ [Europaparlamentets och rådets förordning \(EU\) 2019/6 av den 11 december 2018 om veterinärmedicinska läkemedel och om upphävande av direktiv 2001/82/EG](#)

¹⁴ [SVA. 2021. Antibiotika och djur inom EU.](#)

3.3 Svenska får ges goda möjligheter till naturligt beteende

Det svenska lagkravet att djur ska få möjlighet att bete sig naturligt är en av anledningarna till att svenska får är friska. Får ska alltid hållas tillsammans för att de ska få sitt behov av social kontakt tillgodosett. Fåren ska dagligen få foder som garanterar näringstillförseln. Därutöver ska de ha tillgång till hö, halm eller annat lämpligt grovfoder som också ger dem den sysselsättning de behöver.

Djurskyddslagstiftningen kräver att får går på bete eller på annat sätt vistas ute sommartid. Fåren ska hållas så att de är tillfredsställande rena, i gott hull och de ska vara lösa när de föder sina lamm¹⁵.

När får hålls inomhus ska alla ha tillräckligt med plats för att kunna röra sig obehindrat. Innan ett stall byggs eller byggs om ska det förprövas. De svenska reglerna om förprovning regleras i djurskyddslagstiftningen och de har skapats för att garantera att stallar som byggs uppfyller kraven för hur djur får hållas inomhus¹⁶.

Foto: Scandinav

---

¹⁵ [Djurskyddslag \(SFS 2018:1192\)](#), [Djurskyddsförordning \(2019:66\)](#), [Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd \(SJVFS 2019:21\) om fårhållning inom lantbruket m.m.](#)

¹⁶ [Djurskyddslag \(SFS 2018:1192\)](#), [Djurskyddsförordning \(2019:66\)](#), [Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd \(SJVFS 2019:12\) om förprovning](#), [Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd \(SJVFS 2019:21\) om fårhållning inom lantbruket m.m.](#)

3.4 Svenska får bedövas vid slakt, kastrering och avhorning

Ett syfte med den svenska djurskyddslagen är att minimera djurens stress och lidande när det är dags att skicka dem till slakt. Lagstiftningen styr exempelvis hur stallutrymmen ska utformas samt vilka bullernivåer och avlivningsmetoder som är tillåtna. I Sverige bedövas får och andra djur vid slakt och transporten till slakteriet får inte överskrida åtta timmar annat än undantagsvis^{17, 18} - ett krav som inte finns i den gemensamma EU-lagstiftningen.

I Sverige finns det krav på att djur som kastreras eller avhorns ska vara bedövade. Det är också vanligt att ge smärtlindring efter ingreppen, även om det inte är reglerat i lagstiftningen. Motsvarande krav finns inte i EU:s djurskyddslagstiftning och i vissa länder görs ingreppen utan vare sig bedövning eller smärtlindring efteråt¹⁹. Rutinmässiga operativa ingrepp såsom kastration och svanskupering sker inte i svensk fårproduktion. Syftet med kastration är bland annat att förhindra tjuvbetäckningar när lammen blivit köns mogna. I Sverige löser man problemet genom att skilja på tacklamm och bagglamm. Syftet med svanskupering är att förhindra att avföring samlas i pälsen under svansen. I Sverige hanteras det istället genom förebyggande åtgärder för att motverka diarré hos fåren²⁰.

3.5 Samverkan mellan djurägare, branschorganisationer och staten

Vi har en lång svensk tradition hos lantbrukare att registrera data om produktion, härstamning, hälsa och fruktsamhet. Vi införde också tidigt hälsoprogram, sjukdomsbekämpning och rutiner för hållbar avel av djur som ger hög avkastning, är friska och fertila. Mycket av detta arbete grundar sig i databaserna och initiativ från djurägarorganisationer som sedan fått stöd av staten. Tack vare den bakgrunden har vi en unik situation i Sverige där djurägare har god följsamhet och organisationerna jobbar hand i hand med staten, mot gemensamma mål.

---

¹⁷ [Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd \(SJVFS 2019:8\) om slakt och annan avlivning av djur.](#)

¹⁸ [Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd \(SJVFS 2019:7\) om transport av levande djur.](#)

¹⁹ [Djurskyddslag \(SFS 2018:1192\), Djurskyddsförordning \(2019:66\), Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd \(SJVFS 2019:21\) om fårhållning inom lantbruket m.m.](#)

²⁰ <https://www.gardochdjurhalsan.se/sverige-har-eus-basta-djurskyddsregler/>

4 Miljö och klimat

Metoder och regler för odling av foder har stor betydelse för att minimera den negativa miljöpåverkan. Den svenska vallen är viktig i det hållbara kretsloppet. Vallen ger foder till idisslare, den bidrar till kolinlagring vilket i sin tur minskar klimatpåverkan från brukandet av åkermarker, den läcker mindre växtnäring och den är dessutom tillsammans med gödsel en insatsvara till biogastillverkning.

4.1 Klimatpåverkan från svensk fårproduktion

Omkring 60 procent av de utsläpp av växthusgaser som genereras av konsumtion i Sverige sker i andra länder, via importerade livsmedel²¹. Klimatpåverkan från fårproduktionen kan beräknas på olika sätt och resultaten skiljer sig åt beroende på hur den bedrivs samt vilka delar av produktionskedjan som inkluderas.

Produktionen av svenskt fårkött genererar utsläpp av växthusgaser per kilo kött som är av samma storleksordning som fårkött producerat på Irland, i Storbritannien och på Nya Zeeland²². Utöver utsläpp från produktionen tillkommer utsläpp av växthusgaser från transporter, som ofta sker över långa avstånd vid handel mellan länder. Därför är en fördel med att köpa svenskt fårkött att klimatavtrycket orsakat av långa transporter inte uppstår.

Foto: Scandinav

Den höga andelen vall på fårgårdar bidrar till kolinlagring, där växterna binder mer kol i jorden än vad som avgår i samband med odlingen²³. Att behålla inlagrat kol i jorden och successivt öka kolinlagringen är ett viktigt verktyg för att minska den negativa klimatpåverkan. Fårproduktion baseras på bete och vall i många delar av världen och därför är inte produktionen i Sverige unik i just det avseendet.

---

²¹ https://research.chalmers.se/publication/508205/file/508205_Fulltext.pdf

²² [RISE Rapport 2022:143. Miljöpåverkan av svenskt nöt- och lammköttproduktion.](#)

²³ [SLU. 2022. Hög kolinlagring på svenska mjölkgårdar minskar mjölkens klimatpåverkan](#)

4.2 Ansvarsfull användning av växtnärings- och växtskyddsmedel

Vallväxter är betydande i foderstaten till får. En vall läcker förhållandevis lite växtnäring²⁴. Vid odling av vall används dessutom mindre mängd växtskyddsmedel än vid odling av många andra grödor²⁵. I Sverige pågår ett aktivt arbete för att minska övergödningen, som fortfarande är ett problem för miljön och vattenkvaliteten i bland annat Östersjön. För att minska växtnäringsutsläppen till luft och vatten finns ett svenskt regelverk för hur, när och var stallgödsel får lagras och spridas, till exempel för att undvika förorening av närliggande yt- och grundvatten²⁶. Andra länder inom EU har liknande regler, som är en del av genomförandet av EU:s nitratdirektiv²⁷. En del av den svenska åkermarken lämpar sig inte för annan odling än vall, vilket gör att fårproduktionen tillsammans med mjölk- och nötköttsproduktionen är viktiga näringsgrenar för bruket av svensk åkermark. Att behålla åkermarken i produktion är dessutom en viktig klimatåtgärd²⁸.

Foto: Scandinav

Av den totala svenska åkermarken odlas vall på ungefär en miljon hektar, vilket motsvarar 45 procent av åkerarealen. Av vallarealen används skörden till 40 procent som foder till nötkreatur inom mjölkproduktionen, 30 procent till hästar, 25 procent till nötkreatur av kötttras och resterande 5 procent till får²⁹.

---

²⁴ [Svenska MiljöEmissionsData \(SMED\). 2019. Läckage av näringsämnen från svensk åkermark för år 2016.](#)

²⁵ Kemikalieinspektionen, Statistikmyndigheten. Växtskyddsmedel i jord- och trädgårdsbruket 2021. Statistiskt meddelande MI 31 SM2202.

²⁶ [Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd \(SJVFS 2004:62\) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.](#)

²⁷ [Rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket](#)

²⁸ [Nationella expertrådet för klimatanpassning. 2022. Första rapporten från Nationella expertrådet för klimatanpassning.](#)

²⁹ [Chalmers tekniska högskola. 2020. Gräsmarkernas användning i jordbruket.](#)

4.1 Jordbruket använder bara en liten del av Sveriges vattenresurser

I världen används 72 procent av färskvattnet i jordbruket. Det svenska jordbruket använder endast drygt 4 procent av den totala åtgången av färskvatten i landet³⁰. Den viktigaste förklaringen är att behovet av bevattning är litet i Sverige eftersom växterna får huvuddelen av sitt vatten direkt ifrån nederbörden. Även om klimatförändringarna kommer att leda till att bevattningsbehovet ökar så förväntas vi fortfarande ha god tillgång till vatten på årsbasis. Vi har därför förutsättningar att lagra vatten från vintersäsongen och använda det för bevattning när behovet ökar. Inom fårproduktionen används den övervägande delen av det vatten som behövs för att producera foder till fåren.

Hur mycket och vilken typ av vatten som går åt vid produktion av livsmedel har betydelse för den miljömässiga hållbarheten, exempelvis är det negativt om användningen påverkar grundvattennivåerna. Hur hårt pressade vattenresurserna är kan illustreras med hjälp av ett vattenanvändningsindex; vattenuttag dividerat med vattentillgång uttryckt i procent. Varningströskeln för ett för stort uttag ligger enligt Europeiska miljöbyrån (EEA) på 20 procent. Om värdet är högre än 40 procent anses landets vattenresurser vara extremt belastade. Idag är 40 procent av den globala livsmedelsförsörjningen beroende av grundvatten. Uttagen av vatten är i många länder för stort i förhållande till tillgången, vilket leder till att vattenresurserna urholkas och att grundvattennivåerna sjunker. Inom EU tillhör Sverige de länder som har den lägsta belastningen på vattnet, med ett vattenanvändningsindex på omkring 1 procent. Cypern är extremt belastat och även flera andra länder inom EU ligger i farozonen, exempelvis Malta, Italien, Spanien och Belgien^{31, 32}.

Foto: Scandinav

³⁰ [Vattenanvändningen i Sverige 2020 \(scb.se\)](http://www.scb.se/vattenanvandningen-i-sverige-2020)

³¹ <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Okad-vattenanvandning-pressar-varlden/>

³² <https://waterfootprint.org/en/water-footprint/>

5 Ett rikt odlingslandskap och andra miljömål

Svenska får betar både åker- och naturbetesmarker och bidrar på så vis till att nå FN:s internationella hållbarhetsmål, EU:s biodiversitetsstrategi och flera nationella miljömål samt till en levande landsbygd och öppna landskap.

5.1 Fårproduktionen har betydelse för biologisk mångfald

Miljömålen är beslutade i bred politisk enighet av Sveriges riksdag³³. Svensk fårproduktionen är tillsammans med mjölk- och nötköttproduktion en förutsättning för att vi ska nå några av de nationella miljökvalitetsmålen, framförallt *Ett rikt odlingslandskap* och *Ett rikt växt- och djurliv*³⁴. Det svenska landskapets mosaikartade karaktär gör att det passar bra för djurhållning. Gräsmarkernas ekosystem som idisslarna format i tusentals år bidrar till en levande landsbygd med möjlighet till rekreation, friluftsliv och turism.

Naturbetesmarker hör till de mest artrika miljöerna i norra Europa och är beroende av bete för att inte växa igen. Att igenväxning av dessa marker är negativt för den biologiska mångfalden konstateras bland annat i den fördjupade utvärdering av miljömålen som nyligen gjorts³⁵. Fårens bete och tramp innebär en regelbunden störning som gynnar växter som annars har svårt att konkurrera om ljus och näring med andra växter³⁶. Naturbetesmarker levererar fler ekosystemtjänster än vad ettåriga grödor gör, både ovan och under mark³⁷. När det finns naturbetesmarker i

³³ <https://www.sverigesmiljomal.se/>

³⁴ <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet>

³⁵ [Ett rikt odlingslandskap - Jordbruksverket](#)

³⁶ Tälle, M., m.fl. 2023. Land sharing complements land sparing in the conservation of disturbance-dependent species. *Ambio* 52, s. 571–584.

³⁷ Tamburini, G., Aguilera, G., Öckinger, E., 2022. Grasslands enhance ecosystem service multifunctionality above and below-ground in agricultural landscapes. *Journal of Applied Ecology*, vol 59, s. 3061 - 3071.

odlingslandskapet gynnas biologisk mångfald och ekosystemtjänster även i åkermarken, till exempel insektspollinering av grödor³⁸.

Uppskattningsvis 85 procent av betesmarkerna i Sverige betas av nötkreatur; dikor, rekryteringskvigor till dikorna, samt ungdjur av mjölk- och köttras. Fåren betar cirka 10 procent av den totala betesmarken och resten betas av hästar³⁹. En lönsam svensk produktion med får och nötkreatur är betydelsefull för långsiktig hävd av våra naturbetesmarker⁴⁰ och antalet djur som betar dem behöver öka för att målet om *Ett rikt odlingslandskap* ska nås⁴¹. Arealen betesmark har minskat i Sverige under längre tid. För att restaurera igenvuxna betesmarker behöver fler betande djur komma ut på dessa.

Foto: Mostphotos

---

³⁸ En definition av ekosystemtjänster är *alla produkter och tjänster som ekosystemen ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet*. [Naturvårdsverket. Ekosystemtjänster](#)

³⁹ [Chalmers tekniska högskola. 2020. Gräsmarkernas användning i jordbruket.](#)

⁴⁰ [Naturvårdsverket 2019. Ett rikt växt- och djurliv.](#)

⁴¹ [Jordbruksverket, 2022:17. Ett rikt odlingslandskap - fördjupad utvärdering 2023.](#)

Jordbruks verket

Jordbruksverket

551 82 Jönköping

Telefon 036-15 50 00 (vx)

jordbruksverket@jordbruksverket.se

www.jordbruksverket.se